

Jiří Nekovář
SRDCE NA DLANI
• 4. 9. – 16. 9. 2001 •

Narozen 5. srpna 1956 v Pardubicích.

Studia:

1971 - 1975, Střední umělecko-průmyslová škola sklářská, Železný Brod

1977 - 1983, Vysoká škola um. průmyslová, obor sklo

Sklář a výtvarník Jiří Nekovář se po delší odmlce rozhodl vystavit své tušové kresby, sítotisky, obrazy a jeden objekt (Řemeslo má zlaté dno) na půdě pardubické galerie Stapro. Jedná se o instalaci bilanční a to v mnoha odstínech významu tohoto slova.

Období po silvestrovském matiné 1994, kdy mu následkem neobratné pyrotechnické manipulace vybuchla v ruce rachejtle a následkem toho znehybněl pravý palec, patřilo k životním obdobím nejbezúspěšnějším. Po základní rekonvalescenci vznikaly již od března následujícího roku kresby a akvarely, na nichž byl nastalý životní pocit zhuštěn do podivných scénérií: emblému torza paže s obinadlem zabandážované dlaně podepřené o stůl, jehož prázdnou desku občas doplňovalo jen schéma vypité skleničky. Celá série vlastně žánrově spadá do výtvarné oblasti zátiší. Kresby představují natura morte, v nichž mrtvé věci tvarově evokují torza: zaschlé pahýly větví, několik motivů s akcentem plápolavě červeného pojednání přináší vzpomínku na amorfní, nezobrazivé struktury kořenů, kmínky podvodních korálků z tvorby Toyen z poloviny 30. let XX. Století. Hlavním pocitem prozařujícím veskrze navenek je tehdejší smutek a zmar.

V následujícím cyklu nás Jiří Nekovář přivádí na tenký led nediskrétnosti. A i po sto letech snad platí, jak v eseji „K psychologii studu“ napsal sociolog Georg Simmel, že „neoděný tělesný zjev patří zcela

všeobecně do sféry, která může být někomu jinému zpřístupněna jen za zvláštních okolností“ a to i v případě, že je sexus výtvarně parafrázován do povýtce symbolické, elementární zkratky. Osobně od dob, kdy bisexuální spisovatelka Catherine Trammelová v podání svůdné Sharon Stoneová pronáší v sexuálním filmovém mystériu Basic Instinkt ke svému partnerovi výroky typu. „Nevyznám se ze všech svých tajemství jen proto, že jsem s Tebou měla orgasmus“, zdá se, že kouzlo dívek a žen už nespátřujeme ani tak v jasné vyzývavosti, od níž se znuďeně odvracíme, jako v jiných, křehčích oblastech jejich šarmu. Představené tušové kresby a sítotisky se vskutku nejeví jako oslava ženství, leckomu se můžou jevit misogynně. Synekdochicky (tj. strategie, v níž se globál, celek, označuje jednou částí) smršťuje vztah muže a ženy na samoznaky chystající se k nevznešeně vratkému paktu. Příslib volné bílé, nezakreslené plochy mezi oběma pohlavími může znamenat jako lokalitu harmonie tak i epicentrum bolestivého konfliktu. Je zbytečné hledat v těchto kresbách jen narcistní zobrazení vlastních trablí autora a jeho neveselých love – story, jde spíše o příspěvek k obecné úvaze v temnotách a zlatavých pláních (Viz objekt Řemeslo má zlaté dno zkompletovaný z koňské ohlávky s měkce polstrovaným rubem, do jejíž nitra je zahlobená čočka s leskle vyhlazeným povrchem – k tomu jen poznámku: intimní ani realistický detail neruší moc symbolu.) sexuality, která je místem mnoha nesnáží, tápání, rizik, slepých uliček, proher a radostí.

Obsahově s cyklem souzní dvě, formátově drobné, barevné „tuše“ prezentované pod sarkastický názvem Špatné obchody. Propíjivé kresby představují okřídlené cynické kupčičky nabízející ke směně nebo k prodeji svá červivá srdce jako by se jednalo o nepotřebné kusy jejich nejen fyziologické, ale i mentální výbavy.

Formálně tyto dvě kresby okřídlených trhovců s lidskými city uvozují početný konvolut kreseb a sítotisků vyvedených v bazálním černobílém kontrastu. A architektonicky pustém prostoru (jakoby bezčasou a bezhluchou krajinnou scénérii vyplňují jen geometrické elementy: pyramidální tělesa a kotouče zlověstně černých koulí – sluncí) poletují podivní kostratí perutnatci s masivními, kubizujícími způsobem zahrocenými, zobany a přitom tu lenivě pozorují, tu klovojí, tu se odvrací a z výše kálí na příkrčené či ležící kostlivé slouhy – podivné pololidské, polozvířecí bytosti. Ti se, jednou strachy schoulení v poloze němé sfingy, podruhé v kdovíjakými silami zmužnělém gestu odhodlaní k marnému souboji s nepřátelskými vzdušnými tvory připomínající díky svým perutím obří anděly, ovšem s netopýří vizáží. Zatápeme-li v rodokmenu podobných zpodobnění kostlivec se zbytky vaziva, představoval jedno z nejčastějších způsobů ztvárnění smrti v období 14. až 16. století. Umrličí (macabre) ikonografie prošla pak samým počátkem novověku formální purifikací nebo chceme-li očištěnou, v níž realistické podání práchnivějšího lidského těla nahradily vyschlé kostry (la morte secca), vídané vytesané v plastických sestavách na kamenných náhrobcích nebo rozšiřované v grafických – z dnešního pohledu až komiksově utvářených – cyklech Tanců smrti. Existuje nějaká souvislost mezi těmito projevy marnosti a ideovým obsahem Nekovářových kreseb? Myslím, že ano, ale je to podobnost sice podstatná, ale povýtce jen formální. Zatímco výzvy barokních smrtek halekané na jejich budoucí „klienty“ působily až něžně zúčastněně („...nyní na tě ruku vztáhnout musím.“), Nekovářovi okřídlení smrtěáci – smíšci pozorují svět pozemských plazivců jen na distanc, otupěle netečně jako by je pramálo zajímal. Jen občas z kratochvíle po nich metají černá slunce či sekanou srpkem kosy. Nekovář se tu také vystříhal didaktického a

mravokárného poselství nezbytně provázející středověké a barokní cykly. Soukromý Nekovářův bestiář je výtvarným ztvárněním. Nedožvíme se, zda plíživí kostlivci nejsou černým „sluncem svržení soci“, použijeme-li verš Richarda Weinerja, kteří s „apokalyptickými“ anděly snad ještě včera brázdily bezhlučná prostorová povětrí Nekovářových kreseb.

Zartificialističtější anatomické Nekovářovy kresby jsou souběžníkem tradice, kterou v českém výtvarném prostředí trasují kresby J. Načeradského, z poslední doby pak příbuzné Neprašovy ilustrace ke Klímovu Knížeti Sternenhochovi nebo v tématicky podobném partu vytvářené kresebné záznamy Vladimíra Kokolii.

V dalším stručném cyklu – ve Slepících – nabývá černá tušová dráha vedená rozmáchlým ductem kaligrafické hutnosti v několika rázných stopách, jejichž s vertikální zalomenou linkou s podpěrami připomíná spíše trámovou konstrukci šibenice než užitečné domácí tvory trávící den hřadováním u kurníku. Kasičky a Pokladničky představují tušovou stopou na ploše papíru vydrnkávaná PIZZICATA – velice tělesná znamení – ve kterých rozmazávaná linka Nekovářovy kresby dospívá až k meditativním punktům.

Ve čtveřici kreseb nazvaných Bývalí přátelé z K4 a jednou tolik znásobeném počtu Budoucích přátel z K4 se promítá – možná neuvědoměle – inspirační dotyk dílem anglického malíře Francise Bacona, jehož portréty přátel (série portrétů Georga Dyera) se vyznačují stejně podmanivě akurátními tělesnými deformacemi. Hlavy a trupy těl Nekovářových „bývalých a budoucích“ přátel jsou podány jako psychogramy úzkosti. Olysalé, chroptící a promačkávané proporce obličejů jakoby byly dvojrozměrnými a tím pádem zploštělými analogony ke slavné sochařské sérii Franze Xavera Messerschmidta, v jehož psychotických plastikách se podobným způsobem jako v Nekovářových kresbách směšuje satira s tragickými pocity.

V našich luzích a hájích je zvykem, že výtvarník je veden snahou vytvořit si o sobě výhodný obraz. Obraz, aby se tak řeklo loajální. K podobné strategii pak zavazuje i „svého“ artwritera. U Jiřího Nekováře tomu tak není. Naše poznámky nesou titulek: přestřižené kšíry. Především mi jeden z Vás přítomných vyprávěl, jak mu kdysi Jiří znenadání při pozdním hospodském sezení přestřihl kšíry. Symbolika takového průšvihy je nesnadně. Těžko se chlapovi může stát něco horšího než ocitnout se ve společnosti napospas s přestřiženými kšandami, přestože se tenkrát jednalo jen o kšandy či popruhy od ruksaku. Chápu zlost, jíž byl v té chvíli onen baťůžkář vystaven. Přímo nezaangažovaným účastníkům se přitom podobná událost bezesporu zdála jako explicitně podařený gag, events. Mnozí z přítomných mají s Jiřím Nekovářem řadu podobných osobních zkušeností, při kterých běžné zásady společenského styku přetáčí do inverzních poloh, někdy více, někdy méně podařených, občas k uzoufání trapných.

Jiří Nekovář je rozený hádavý polemik a v podstatě křehký člověk, který prošel životní i tvůrčí etapou, kdy alespoň zpovzdálí viděno, velmi úspěšně pracoval na své fyzické autodestrukci. Prezentovaný konvolut kombinovaný ze starších a současných artefaktů jenom potvrzuje to, co všichni z nás ví či podvědomě tuší: Jiří Nekovář je brilantní kreslíř.

Takže: šťastnou plavbu v budoucích vodách Capitan Neko! Každý z nás, především však Jiří sám se může svými aktivy přičinit o to, aby se zkřivené profily prasečích ksichtů budoucích přátel z K4 trochu

narovnaly. Na okraj této perspektivy lze snad připomenout premisu filozofa Miroslava Petříčka, který říká: „Naděje není to, co je již zde, ale to, co stále zbývá.“

Pavel Panoch

Samostatné výstavy:

1992 Böhmová Galerie, Praha

1993 VETRO Gallery, Frankfurt, Germany

Společné výstavy:

1985 "Československé sklo", Valdštejnská jízdárna, Praha

1985 "Jugendgestaltet", München, Deutschland

1986 "New Czech Glass", Rihimäki, Finland

1988 "III. IGS", Nový Bor

1989 "Czech Glass", Paris, France

1990 "International Exposition of Glass", Kanazava, Japan

1990 "Artists from Pardubice", Krefeld, Deutschland

1992 "IV. IGS", Nový Bor

1993 "The First Triennial of Glass Sculpture", Nürnberg, Deutschland

1995 "Tavené skleněné plastiky", Galerie u Jonáše, Pardubice

Zastoupení ve sbírkách:

Museum of Glass - Corning, N.Y., USA

UPM - Praha, ČR

Zámecká sbírka skla - Pardubice, ČR

Moravská galerie - Brno, ČR

Museum of Art - Düsseldorf, Deutschland

